

УДК37.042.1

МОРАЛЬНИЙ АСПЕКТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВНЗ

Ю.К.БУЛАВЕНКО,

старший викладач ВП НУБіП України
«Ніжинський агротехнічний інститут», м. Ніжин, Україна

С.Г.ЛИСЕНКО,

старший викладач ВП НУБіП України
«Ніжинський агротехнічний інститут», м. Ніжин, Україна

Автори статті звертають увагу на актуальності наукових розробок з проблеми морального виховання студентів ВНЗ в курсі фізичного виховання, аналізують можливості формування вольових, естетичних, моральних якостей, позитивного ставлення до праці при викладанні фізичної культури, розглядається вплив особистості викладача на моральну поведінку студентів.

Ключові слова: фізичне виховання, мораль, студенти, поведінка.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень. В останні десятиліття спорт перетворився на потужний громадський рух, що є одним із напрямів у розвитку фізичної культури. Під його впливом у суспільстві формується складний спектр духовних, моральних, етичних цінностей і специфічних соціально-економічних відносин. Зростання громадської значимості сучасного спорту призвело до того, що фізичне виховання почали розглядати, як явище, що виходить далеко за межі фізичної культури. У комплексі спортивної діяльності можна побачити всі аспекти суспільного життя: політичний, економічний, культурний, моральний та інші.

В науковій літературі з теорії фізичного виховання ці аспекти малодосліджені не тільки в Україні, але й в державах СНД. Деякі фрагменти аналізу морального потенціалу спорту можна знайти у авторів: Бальсевича В.К. [1], Визитей М.М. [2], Столярова В.І. [3], Станкіна М.І. [4], та у деяких інших авторів, роботи яких представляють загальнотеоретичні міркування.

Значна частина інших праць присвячена моральному вихованню при проведенні уроків фізкультури у середній школі [6, 7, 8]. І майже немає наукових праць присвячених морально-виховному аспекту викладання фізичної культури у Вищих навчальних закладах.

Мета та завдання дослідження. Привернути увагу фахівців на проблему морального виховання студентів у ВНЗ, де є великі можливості у моральному вихованні студентів, що обумовлено самим змістом курсу фізичного виховання.

Виклад основного матеріалу. Методика формування моральної свідомості та поведінки повинна бути звернена до духовної суті студентів. Сам

зміст навчально-рухової діяльності включає ситуації, які можна використовувати для виховання почуття поваги до слабкого, почуття обов'язку і відданості, почуття відповідальності, власної гідності, гордості, совісті, сором'язливості тощо.

Процес формування моральної поведінки та звичок пов'язаний з необхідністю використання методів заохочення, привчання і вправлення, які сприяють прояву та закріпленню необхідних і гідних способів поведінки.

У моральному вихованні не треба забувати, що кожен вік своєрідний і вимагає вибору шляхів і засобів, що найкраще вплинуть на особу, яка розвивається. Дотримання принципу індивідуального підходу передбачає відповідність педагогічних впливів до життєвого досвіду, сил і можливостей студентів. Необхідно також пам'ятати, що кожна особа неповторна. Вона має свої власні інтереси, захоплення, потреби, оцінки. Саме тому виховний процес, ґрунтуючись на індивідуальних особливостях студентів, повинен створювати можливості для виникнення і прояву нових, цінніших інтересів і потреб.

Добре відоме значення у виховній роботі яскравого морального прикладу. Тут важливий і власний приклад викладача, і приклади високого прояву моральних і вольових якостей кращих спортсменів на змаганнях, у творчій праці та побуті. На жаль, у фізкультурно-спортивній діяльності немало протилежних прикладів і фактів неетичної поведінки, розв'язаності, грубощів та ін. Обов'язок викладача – використовувати їх як фактор виховного впливу. Вирішальною умовою успіху при цьому є формування єдиної творчої етичної позиції в колективі при оцінці конкретних форм поведінки. Це накладає на спортивних педагогів додаткову відповідальність за своє моральне обличчя та етичну бездоганність вчинків.

Пам'ятаймо, що якими б значними не були результати, досягнуті в удосконаленні фізичних якостей і рухових можливостей особи, вони можуть виявитись некорисними для суспільства, якщо їх власник не вихований морально і якщо у нього немає активного прагнення прикласти свої сили на користь суспільства. Більшість з того, що розуміють під «фізичним вихованням», є одночасно і вихованням волі. У процесі навчання рухів, удосконалення фізичних здібностей обов'язково приводяться в дію, виявляються і розвиваються вольові риси особи. Без цього немислима реалізація жодного завдання на шляху до фізичної досконалості.

Серед вольових якостей, які найбільше піддаються впливові у процесі фізичного виховання є: цілеспрямованість (підпорядкування всіх сил для досягнення бажаного результату); наполегливість і впертість, що проявляються при подоланні труднощів; витримка (здатність регулювати власні почуття і настрої); рішучість і сміливість (здатність швидко приймати рішення і діяти всупереч небезпеці); ініціативність (долання труднощів нетрадиційними засобами і методами).

Специфічними "фактами" виховання вольових якостей є систематичне долаття постійно зростаючих труднощів. При цьому труднощі повинні відповідати можливостям студентів. Тобто, логіка процесу фізичного виховання і логіка виховання волі співпадають, тому що підпорядковані одним закономірностям і принципам (систематичність, прогресування, доступність).

Окрім названого, для виховання волі використовують спеціальні завдання і установки, що вимагають подолання додаткових труднощів. У процесі занять фізичними вправами проявляються такі основні типи вольових зусиль:

- вольові зусилля при концентрації уваги. Вони необхідні для подолання відволікаючих факторів (суперники, публіка та ін.). Вольові зусилля потрібні і для збереження уваги при втомі;

- вольові зусилля при інтенсивних м'язових напруженнях. М'язові напруження, які проявляються у процесі виконання фізичних вправ, зазвичай, перевищують рівень тих, що мають місце в побуті. Це особливо виражено в ігровій та змагальній діяльності;

- вольові зусилля, пов'язані з необхідністю долати втому під час тренувань і, особливо, змагань. У цих випадках вольові зусилля, спрямовані на подолання труднощів, обумовлених функціональними зрушеннями в організмі (небажання продовжувати роботу, біль, потреба "терпіти");

- вольові зусилля, пов'язані з подоланням негативних емоцій (страху, невпевненості, розгубленості і т.п.), які виникають внаслідок психічних травм, падінь, зустрічі з "незручними" суперниками і т. ін.;

- вольові зусилля, пов'язані з дотриманням певного режиму життя, тренування і харчування.

Оскільки процес фізичного виховання немислимий без прояву вольових зусиль, то вже самі заняття фізичними вправами сприяють вихованню вольових якостей. Формування вольових якостей сприяє становленню студентів як суб'єктів діяльності здатних вільно, в рамках усвідомленої необхідності, визначати свою поведінку і діяльність та нести відповідальність за її результати. Забезпечуючи підвищення функціональних можливостей організму, фізичне виховання створює найважливіші передумови високої працездатності для всіх видів праці.

По-перше, фізичне виховання, окрім загальнопідготовчого, має прикладне значення для господарсько-трудової діяльності, формуючи рухові навички і вміння, що безпосередньо застосовуються в ній. Разом з тим, фізичне виховання, розвиваючи фізичні здібності і створюючи великий запас рухових навичок і вмінь, гарантує високу продуктивність у будь-якому виді праці.

По-друге, у процесі фізичного вдосконалення, яке досягається роками наполегливої праці, формується позитивне ставлення до праці взагалі.

Фізичне виховання розширює сферу естетичного впливу навколишнього середовища на особу. В процесі занять фізичними вправами в контексті зв'язку з естетичним вихованням можна вирішувати такі завдання:

- виховувати здатність сприймати, відчувати й оцінювати красу в сфері фізичної культури та в інших галузях її прояву;
- формувати естетично зріле прагнення до фізичної досконалості;
- формувати естетику поведінки і міжлюдських стосунків у фізкультурній діяльності;
- виробляти активну позицію в утвердженні прекрасного, непримиренності до потворного, бридкого.

Головними засобами естетичного виховання в процесі занять фізичними вправами є:

- краса фізичної зовнішності людини: правильна будова тіла, гармонійний розвиток мускулатури, природна витонченість постави, пластична виразність тіла;
- цілеспрямовані досконалі рухи;
- складнокоординаційні рухи, розміреність зусиль, динаміка ритмів та інші риси раціональних рухових дій;
- гімнастичні виступи, спортивні змагання, фізкультурні паради, які засилою естетичного впливу межують з мистецтвом;
- естетичні елементи навколишнього природного середовища в якому проходять заняття;
- сама атмосфера та умови занять (одяг, музика, хореографія, пісні, злагоджені дії, художнє оформлення споруд, гігієнічні умови).

Для вирішення завдань естетичного виховання у процесі занять фізичними вправами слід забезпечити відповідну естетичну спрямованість у застосуванні засобів і методів педагогічного впливу, підкреслюючи естетичні властивості фізичної культури, концентруючи на них увагу. Великої уваги в цьому плані необхідно надавати естетичній оцінці дій викладача й студентів, досконалому показу вправ, практичному привчання до пошуку і творчості, зв'язку фізичних вправ з образотворчим мистецтвом, скульптурою.

Висновки. Підводячи підсумок вищевикладеного можна зробити висновок, що сучасна теорія спорту, вивчаючи різні його аспекти, повинна більше уваги приділити морально – виховному аспекту фізичного виховання, одною з складових якого є моральне виховання в курсі фізичного виховання вищому навчальному закладі. Великий виховний потенціал курсу фізичного виховання у ВНЗ може суттєво сприяти формуванню моральних, естетичних, вольових якостей особистості, працьовитості та відповідальності, що так необхідні сучасному суспільству.

Література

1. Бальсевич В.К., Запорожанов В.А. Фізична активність людини. – Київ: 1987.

2. Визитей М.М. Фізична культура і спорт як соціальне явище. – Кишинів., 1986.
3. Столяров В.І. Спорт і сучасна культура: методологічний аспект //Теор. і практ. фіз. культ.1997, №7, с. 2-5.
4. Станкин М. І. Психолого-педагогические основы физического воспитания. – М., 2001.
5. Матвеева А. П. Методика физического воспитания з основами теорії. – М.: Освіта, 2006.
6. Мінаєв Б.. Н. Основи методики фізичного виховання школярів. – М.: Освіта, 2002.
7. Втиков К.Г. Фізкультура в школі – К., 2005.
8. Новосельській В. Ф. Методика уроку фізичної культури. – К.:Віща школа, 2002.
9. Сутула В.А. Передумови фізкультурології // Педагогіка та психологія фізичного виховання й спорту: Зб. наук. Пр., Харків., 2000, № 1.

Моральный аспект физического воспитания у ВНЗ

Булавенко Ю.К., Лысенко С.Г.

Автори статті обраають внимание на актуальность научных разработок по проблеме морального воспитания студентов ВУЗ в курсе физического воспитания, анализируют возможности формирования волевых, эстетических, моральных качеств, позитивного отношения к труду при преподавании физической культуры, рассматривается влияние личности преподавателя на моральное поведение студентов.

Ключевые слова: *физическое воспитание, мораль, студенты, поведение.*

Moral aspect of physical education is in institution of higher learning

Bulavenko Y.K., Lysenko S.G.

The authors of the article pay attention on actuality of scientific developments on issue of moral education of students of HSE in a course physical education, analyse possibilities of forming of volitional, aesthetically beautiful, moral qualities, positive attitude toward labour at teaching of physical culture, influence of personality of teacher is examined on the moral conduct of students.

Keywords: *physical education, moral, students, conduct.*